

надання допомоги людям з розладами спектру аутизму» 28-29 березня 2014, Громадська спілка «Захисту прав осіб з розладами спектру аутизму», Київ, 2014, с. 26. Режим доступу: <http://аутизм.com.ua/?p=913>

2. Battaglia, D., McDonald, M. Effects of the Picture Exchange Communication System (PECS) on maladaptive behavior in children with Autism Spectrum Disorders (ASD): A Review of the Literature. // *Journal of the American Academy of Special Education Professionals, Winter, – 2015. – P. 8–20.*

3. Bondy, A., and L. Frost. A Picture's Worth: PECS and Other Visual Communication Strategies in Autism, 2nd ed. Bethesda, MD : Woodbine House. – 2011. – p.5.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЧУТТЯ ОБРАЗИ ТА ОБРАЗЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

УДК 159.942

*Набокова Д. О.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. В сучасному суспільстві зростає інтерес до розуміння емоцій, до управління емоційними станами як в міжособистісній, так і в професійній сферах. Специфіка переживання образи призводить до порушень міжособистісних взаємин і процесів соціальної адаптації: ускладнює життя образливої людини і життя людей, що оточують її, створює проблеми у спілкуванні та породжує конфліктні ситуації, що руйнують захисні сили організму. Актуальність роботи зумовлена необхідністю розробки теоретичного підґрунтя для вивчення переживання образи, образливості особистості. Інтерес до розробки цієї проблеми зумовлений також запитом практики щодо впровадження форм терапевтичної, психокорекційної та консультативної роботи, велика частка якої зводиться до подолання переживання образи.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема «образи», «образливості», «образливої людини» розглядалася філософами та теологами (М.А. Бердяєв, М. Бубер, Дж. Габер, Ж. Лабрюйєр, Ф. Ларошфуко, О.В. Мень, Ф. Ніцше, Публій Сір, О.І. Реріх, В.С. Соловйов, Б. Спіноза, М. Хайдеггера ін.); презентована в художній літературі (Ф.М. Достоєвський, В.В. Набоков, Л.М. Толстой, А.П. Чехов, М.О. Шолохов, В.М. Шукшин). Феномен образи розглядався в рамках психодинамічного підходу (Е. Блейлер, Н.Ф. Каліна, Х. Кохут, З. Фрейд, Е. Фромм, Х. Хензелер, К. Хорні, К. Юнг); трансактного аналізу (Е. Берн, М. Джеймс, Д. Джонгвард, Т.А. Харріс); екзистенційної психології (Ф. Перлз, І. Ялом); у психотерапевтичному, психокорекційному контексті

(В. Вундт, А. Лазарус, С.Н. Морозюк, Ю.В. Морозюк, М.С. Неймарк, Ю.М. Орлов, І.І. Срезневський).

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі психологічних особливостей виникнення образу та образливості особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Образа – складне почуття, що виникає внаслідок переживання фрустрованих очікувань щодо вчинків інших людей, та сигналізує про порушення соціальної взаємодії. Але за певних умов вона може закріплюватися і переростати в образливість, як властивість особистості. У словникових джерелах образа трактується як почуття, пов'язане з несправедливістю у взаєминах: це засмучення, осуд; образливість розглядається як властивість людини, що виражається в схильності до частого переживання образу.

Образа є великим душевним болем, сумом. Вона може залишатися прихованою і поступово проходить, або призводить до розробки плану помсти кривдникові. Нерідко образа переживається гостро у гніві, і призводить до агресивних дій.

У роботах американського психоаналітика Карен Хорні, при аналізі невротичної особистості, переживання образу визначається як невротична реакція у відносинах, пов'язаних з оцінкою «Я», зі самоствердженням, почуттям любові, прив'язаності людини. Образа - це прояв базальної тривожності, яке виникає внаслідок витіснення базальної агресивності. К. Хорні зазначала, що витіснення ворожості може відбуватися з кількох причин: безпорадність, страх, любов, почуття провини. Базальна тривожність певним чином впливає на ставлення людини до себе та інших. Це потенційний конфлікт між бажанням покладатися на інших і неможливістю зробити це. Основними засобами захисту від базальної тривожності, в розумінні К. Хорні, є любов, підпорядкування, влада, реакція відсторонення. Якщо умови життя не сприяють зменшенню тривожності - вона набуває стійкого характеру, що призводить до неврозу. На «поверхні» у невротика лежить почуття того, що його постійно обманюють, лають або ображають. Це їхнє власне викривлене сприйняття, незадоволена потреба в любові і прив'язаності (Хорні, К., 1997).

З позицій трансактного аналізу, який заснував Е. Берн, образа є формою дитячої поведінки, реакцією - «Дитина». Чим сильніша тривога і страх, тим інфантильніша її поведінка. Коли людина стає безпорадною, вона ображається. Образа є апеляцію «Дитини» до сильнішого «Батька». Е. Берн говорить про формування даної емоції ще в дитинстві, що виявляється у важких ситуаціях. Вона, як умовний рефлекс, може зберігатися все життя. Здатність користуватися улюбленою емоцією Е. Берн називає «трансактним рекетом», в результаті якого людина отримує психологічні «купони». Це архаїчні почуття, що збираються дитячим «Я» для маніпулювання іншими і отримання від них психологічного «виграшу». Люди, які постійно ображаються збирають «блакитні» або «коричневі» купони. У людини з «коричневими купонами» найчастіше

стійке відчуття власної неповноцінності, що призводить до частих образ, схильності до маніпулювання іншими і виконання класичної ролі «жертви». Люди, які в дитинстві на зневагу до них відповідали депресією і образою, збирають «блакитні купони». Цей тип особистості прагне образитися, щоб впасти в улюблений депресивний стан, щоб, маніпулюючи іншими, отримати свій «виграш» (Берн, Е., 2015).

Психологи М. Джеймс, Д. Джонгвард вказують, що за період збору будь-якої колекції ярликів накопичується величезна кількість образ, завдяки яким особистість відчуває свою поведінку виправданою. Образливість - це вимога, щоб інший відчув перед суб'єктом почуття провини (Джеймс, М., Джонгвард, Д., 1993).

У гештальт-терапії психологічної школи Ф. Перлза образа розглядається як симптом порушеного патологічного злиття. При цьому гештальт не формується, а замість цього дві частини, які повинні були диференціюватися на фігуру і тло, протікають спільно, разом, не відокремлюючись. Люди, які живуть у нездоровій взаємозалежності один з одним, по-справжньому не вступають в особистий контакт. Мета образи в тому, щоб відновити порушений баланс і виправити ситуацію зруйнованого злиття.

Образа як реакція на неуспіх легко виникає у дітей із завищеними самооцінкою і рівнем домагань. Вони ображаються на завдання, на педагога (Неймарк, М. С., 1961).

Поняття «образа» визначається як така, за якої кривдник «дозволяє собі більше, ніж повинен, здійснює вчинок «зухвалий» та «нахабний», у ставленні до іншої особистості. Образа - прикрість, брехня на адресу іншої людини, що не відповідає його реальній оцінці себе і своєї поведінки, нанесеної несправедливо, незаслужено.

Ми розглядаємо «образу», як переживання людиною несправедливості і безпорадності в результаті неузгодженості її очікувань і реальності в значущій для неї ситуації.

До того ж образа, як і будь-яке психічне явище, має свій позитивний і негативний зміст. Образа виконує важливу функцію регуляції взаємостосунків, пристосування людей один до одного, вироблення спільних нормативів поведінки. З іншого боку, надмірний прояв образи приносить страждання і великі незручності в житті.

Висновок. Образа – складне почуття, що виникає внаслідок переживання фрустрованих очікувань щодо вчинків інших людей, та сигналізує про порушення соціальної взаємодії. Образливість характеризується суб'єктивним сприйняттям ситуації як кривдної для особистості; надмірної чутливості до сигналів, що можуть спричинити переживання образи; почуття приниженості, пригніченої гідності, несправедливості тощо. Психологічна характеристика образи виявляється у специфічному комплексі емоційних переживань, думок, дій, реакцій,

поведінки, які відображають невідповідність суб'єктивного переживання ображеною людиною об'єктивної реальності.

Список використаної літератури.

1. Берн, Е., (2015), Трансактний аналіз в психотерапії, Братство, СПб, 224 с.
2. Джеймс, М., Джонгвард, Д., (1993), Рождённые выигрывать, Издательская группа «Прогресс-Универс», Москва, 336 с.
3. Неймарк, М.С., (1961), Вопросы психологи личности школьников. АПН РСФСР.
4. Перлз, Ф., (1996), Гештальт-подход и Свидетель терапии. Издательство «Либрис», Москва, 240 с.
5. Хорни, К., (1997), Невротическая личность нашего времени, Смысл, Москва, 346 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 159.95

Оверчук В. А.,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри «Психологія»,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Актуальність дослідження. Психологічні бар'єри та значна кількість інших перешкод впливають на адаптацію та інтеграцію осіб з особливими освітніми потребами в суспільство. Однією з таких перешкод є стигматизація людей з інвалідністю, тобто приписування їм негативних соціальних якостей, характеристик.

На сучасному етапі розвитку України, згідно з чинним законодавством, гостро постало питання щодо вдосконалення системи освіти і особистісного розвитку молоді з особливими потребами, покращення процесу їх соціалізації та інтеграції у відкрите демократичне суспільство.

Модернізація освітнього процесу актуалізувала проблему побудови адекватних моделей виховання і навчання, основною ланкою яких виступає людина як творчий суб'єкт. Виходячи з цього, можна дати визначення освіті як специфічній формі соціалізації, за якої здійснюється передача навичок, умінь, ідеалів, норм, зразків, знань тими, хто їх засвоїв, тим, хто ще не оволодів ними (Любченко, Н.В., 2011). Тому, саме розвиток творчих здібностей через систему сучасної освіти слід вважати пріоритетним напрямом інтеграції інвалідів в суспільне життя.